

Коваленко Микола Миколайович,
д. держ. упр., проф., професор кафедри економічної теорії та фінансів,
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Харків
ORCID 0000-0003-2845-6993;

Коваленко Микола Йосипович,
к. т. н., доц., доцент кафедри фізики та вищої математики,
Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва,
м. Харків
ORCID 0000-0003-4793-8656

УДК 336.025

doi: 10.34213/ap.20.01.14

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проаналізовано кількість банків у розрізі регіонів України. Сформульовано понятійний апарат щодо регіональної банківської системи та регіонального банку. Охарактеризовано стан регіональної банківської системи України. Вивчено зарубіжний досвід функціонування регіональних банків. Обґрунтовано важливість становлення регіональних банків як чинника рівномірного розвитку територій України. Надано пропозиції щодо створення умов для підвищення ефективності роботи діючих та відкриття нових регіональних банків з боку публічної влади як важливого чинника соціально-економічного розвитку регіонів.

Ключові слова: регіональна банківська система, регіональні банки, регіональний розвиток, іноземні банки, ринок банківських послуг, конкуренція.

Постановка проблеми. Процеси монополізації банківського сектору є об'єктивною реальністю для сучасної економіки України. Перманентний характер економічної кризи лише надає прискорення цьому руху. В кінцевому підсумку невелика кількість банківських установ захоплює повну владу на ринку банківських послуг і в економіці в цілому, що не може характеризуватися однозначно.

З одного боку, великий банківський капітал демонструє зростання власних прибутків, підвищується рівень стійкості усїєї банківської системи і створюються умови до більш ефективного нагляду за діяльністю банків з боку Національного банку України (НБУ) в цілому. А з іншого – банки-монополісти отримують необмежену владу на ринку, маючи при цьому схильність до завищення кредитної і зниження депозитної ставок та раціонування кредитних пропозицій для вітчизняного виробника, що зменшує його інноваційну активність та гальмує технологічну модернізацію. Крім цього, банківська монополізація несе загрозу утворення системного ризику, коли банкрутство великого банку стає причиною суцільної фінансової кризи, що може стати причиною кризових явищ для усїєї економіки країни. І тоді негативні наслідки утворення банківських монополій з лихвою перебивають можливі переваги та сприяє непродуктивному витрачання суспільних коштів та нарощенню зовнішніх боргів заради рятування проблемних банків. При цьому спостерігається істотне скорочення питомої ваги суспільно-значущих статей бюджетних витрат, що позначається на якості соціального забезпечення населення, веде до поглиблення соціальної нерівності й гальмує процес економічного розвитку країни.

У такому випадку великого значення набуває вдосконалення державного регулювання банківського сектору України в сфері забезпечення ефективної діяльності регіональних банків як умови рівномірного соціально-економічного розвитку регіонів країни, протистояння негативним тенденціям деградації банківської інфраструктури регіонів. Кризові явища, які відчуває економіка, грошово-кредитна система, державні фінанси країни і що мають перманентний характер, ставлять перед регіонами потребу становлення міцної системи регіональних банківських установ, мета функціонування котрих нерозривно пов'язана із забезпеченням місцевого бізнесу, комунальних установ та населення усім спектром високоякісних банківських послуг, і, в першу чергу, доступними та довгостроковими позиковими коштами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси локалізації, регіоналізації, децентралізації набувають у світі все більшого поширення та стають особливо важливими. Із цим і пов'язаний великий інтерес, що виникає з боку зарубіжної наукової спільноти до аналізу передового досвіду діяльності регіональних банків, обґрунтування значення регіональних банків для певних територій країни, надання пропозицій щодо підвищення ефективності їх роботи, а також посилення ролі публічної влади у забезпеченні справедливого конкурентного середовища на ринку банківських послуг. Серед таких вчених хотілося б виділити роботи М. Бейла, А. Бергера, Т. Зверькової, Д. Клешко, Р. Мусаєва, М. Нейла, Р. Фалтермайера, Х. Хакенеса, М. Хьорста та ін.

Різні аспекти функціонування регіональних банків та проблемні питання розвитку регіональних банківських систем України висвітлено в працях таких вітчизняних науковців, як Т. Гаврилко, О. Гасій, З. Герасимчук, Д. Завадська, Б. Кишакевич, О. Копилук, І. Лещух та ін.

У той же час назріла необхідність уточнення понять регіональної банківської системи та регіонального банку, проведення оцінки стану наявності та особливостей роботи регіональних банків України, надання пропозицій щодо створення умов для підвищення ефективності роботи діючих та відкриття нових регіональних банків з боку публічної влади як важливого чинника соціально-економічного розвитку регіонів.

Мета статті полягає у дослідженні стану регіональної банківської системи України та надання пропозицій щодо стимулювання розвитку регіональних банків з боку органів публічної влади.

Виклад основного матеріалу. За останні майже шість років в Україні спостерігається скорочення загальної кількості банків. Так, станом на 01.07.2014 р. кількість банків, які мали банківську ліцензію, становила 174 (з них 19 банків із 100 % іноземним капіталом – це складало 11 % від загальної кількості банків), а на 01.01.2020 р. – 75 (з них 23 банки із 100 % іноземним капіталом – це 31 % від загальної кількості банків) [19]. При цьому спостерігається територіальна концентрація як кількості банків так і їх активів. Станом на 01.01.2020 р. містом реєстрації домінуючої частини банківських установ країни є місто Київ – це 73 % від загальної кількості банків (табл. 1).

Сам процес ліквідації банків за період, що вивчався характеризується також суттєвими територіальними диспропорціями. Так, за період з 2014 по 2019 р. відносна кількість банківських установ зростає в м. Києві (на 5,5 %) та у Західному регіоні (на 2,7 %). У той же час відбулося істотне скорочення питомої ваги банків у Східному регіоні (на 7,1 %). Якщо у 2014 р. Донецька область була місцем реєстрації семи, а Луганська двох банків, то на сьогодні

таких немає зовсім. Серед п'яти банків Харківської реєстрації станом на 01.07.2014 р. на сьогодні залишилося лише два.

Таблиця 1
Кількість банків за регіонами України за період 2014 – 2020 рр.

Регіон	Кількість банків станом на 01.07.2014 р.	Питома вага, %	Кількість банків станом на 01.01.2020 р.	Питома вага, %
м. Київ	118	67,8	55	73,3
Західний регіон	7	4,0	5	6,7
Львівська обл.	5	2,9	4	5,3
Закарпатська обл.	1	0,6	1	1,3
Волинська обл.	1	0,6	-	-
Східний регіон	17	9,8	2	2,7
Донецька обл.	10	5,7	-	-
Харківська обл.	5	2,9	2	2,7
Луганська обл.	2	1,1	-	-
Центральний регіон	16	9,2	6	8,0
Полтавська обл.	3	1,7	1	1,3
Дніпропетровська обл.	13	7,5	5	6,7
Північний регіон	4	2,3	2	2,7
Чернігівська обл.	3	1,7	2	2,7
Сумська обл.	1	0,6	-	-
Південний регіон	12	6,9	5	6,7
Одеська обл.	9	5,2	3	4,0
Запорізька обл.	3	1,7	2	2,7
Усього	174	100	75	100

Вивчення зміни питомої ваги банків за територіальною реєстрацією банківських установ свідчить, що процес ліквідації банківських установ в більшій мірі торкнувся саме банків регіональної реєстрації, що дуже неоднозначно позначилося на можливості більш повного використання всіх складових економічного потенціалу регіонів та вирішення завдань регіонального розвитку. Слід зазначити, що наявність розвиненої саме регіональної банківської системи може сприяти рівномірному розвитку територій країни, згладжувати диспропорції їх просторового розвитку. І за цих умов важливим постає не місце реєстрації банку, а значна концентрація структурних підрозділів банку в межах одного регіону [12].

Відповідно до цього регіональна банківська система визначається нами як частина банківської системи регіону і об'єднує виключно вітчизняні комерційні банки, що мають не менше половини своїх структурних підрозділів у даному регіоні. На відміну від позиції деяких науковців [8, с. 61; 9, с. 138; 11, с. 106–107; 16, с. 88–89], вважаємо, що до регіональних банків, доцільно відносити банки, які мають вітчизняного власника банківського капіталу – з приватною, муніципальною (комунальною), державною формами власності. Під регіоном розуміється частина території України, яка включає в себе територію однієї або можливо і кількох поруч розташованих областей, соціально-економічні умови яких вимагають виділення окремих напрямів, пріоритетів, цілей і завдань соціально-економічного розвитку під час розробки документів стратегічного планування.

Отже, до групи *регіональних банків* треба відносити вітчизняну фінансово-кредитну організацію, не стільки за ознакою територіальної реєстрації банку, скільки за розміщенням її структурних підрозділів в межах окремого регіону і її націленості на банківське обслуговування суб'єктів господарювання, населення та різних установ і організацій саме цього регіону. Тобто, якщо кількість структурних підрозділів вітчизняного банку, що працюють в певному регіоні, становить не менше половини (50 %) від їх загального числа, то такий банк слід вважати регіональним.

Окремого висвітлення потребує питання неможливості віднесення банків з іноземною участю до групи регіональних банків як агента соціально-економічного розвитку регіону в перспективі. І справа не лише в тому, що регіональний банк за своїм визначенням є частиною вітчизняного банківського сектору та представляє певні соціально-економічні інтереси саме тієї території на якій він працює, чого не можна сказати про будь-який іноземний банк. Діяльність іноземного банку в умовах кризи може мати схильність до відтоку капіталу з регіону, а також характеризуватись позаекономічними (геополітичними, політичними, воєнними тощо) та спекулятивними мотивами, забезпеченням захисту інтересів іноземних корпорацій та подальшій схильності до отримання надприбутків за рахунок експлуатації ресурсів регіону. Крім цього, приклади з історії різних країн свідчать про те, що іноземні банки можуть сприяти становленню моделі залежності, відставання чи стримування розвитку регіонів та країни за умов, коли цілі іноземних банків не збігаються з соціально-економічними пріоритетами територій на котрих вони функціонують.

Досліджуючи стан регіональної банківської системи України, було проаналізовано кількість діючих структурних підрозділів банків у розрізі регіонів (табл. 2). Використовуючи офіційні дані НБУ [20], до банків, підрозділи яких сконцентровані на певній території, відноситься 28 банків, з яких на Київську область та м. Київ припадає 16 банківських установ, на Харківську область – 3, на Одеську область – 3, а на Львівську, Закарпатську, Полтавську, Дніпропетровську, Чернігівську і Запорізьку – по одному банку. Серед цих 28 банків лише 15 є вітчизняними, котрі і визначаються як регіональні банки, що мають перспективу бути залученими до реалізації програм регіонального розвитку в першу чергу.

Серед них: вісім банків у Київській області та м. Києві – АТ “АСВІО БАНК”, АТ “БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ”, АТ “АЙБОКС БАНК”, АТ “БАНК 3/4”, АТ АКБ “АРКАДА”, АТ “РВС БАНК”, АТ “МІВ”, АТ “КРИСТАЛБАНК” та по одному банку у Закарпатській, Харківській, Полтавській, Дніпропетровській, Чернігівській, Одеській та Запорізькій областях – АТ “КОМІНВЕСТБАНК”, АТ “БАНК “ГРАНТ”, АТ “Полтава-банк”, АТ “КБ “ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ”, АТ “Полікомбанк”, ПАТ “БАНК ВОСТОК”, АТ “МетаБанк” відповідно.

Отримані результати свідчать про наявність істотної диспропорції кількості територіального розміщення регіональних банків в Україні, коли в столичному регіоні їх число перевищує сумарну величину регіональних банків з усіх інших регіонів країни. Крім цього, низка великих областей заходу, сходу та півдня зовсім позбавлені переваг функціонування регіональних банків у стимулюванні ділової активності регіону, фінансової підтримки перспективних проектів та програм регіонального розвитку, що також підтверджують дослідження інших вітчизняних дослідників [10, с. 12; 13, с. 130].

Таблиця 2

Кількість діючих структурних підрозділів вітчизняних та іноземних банків у розрізі регіонів станом на 01.01.2020 р.

№	Назва банку	Україна	Харківська область	Питома вага, %	Суб'єкт права власності (вітчизняний/іноземна участь (країна, %))
	Київська область та м. Київ				
1	АТ "АСВІО БАНК"	13	13	100,0	вітчизняний
2	АТ "БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ"	1	1	100,0	вітчизняний
3	АТ "АЙБОКС БАНК"	39	36	92,3	вітчизняний
4	АТ "БАНК 3/4"	4	3	75,0	вітчизняний
5	АТ АКБ "АРКАДА"	3	2	66,7	вітчизняний
6	АТ "РВС БАНК"	17	10	58,8	вітчизняний
7	АТ "МІВ"	20	10	50,0	вітчизняний
8	АТ "КРИСТАЛБАНК"	28	14	50,0	вітчизняний
9	АТ "АЛТБАНК"	1	1	100,0	Білорусь, 20,1 %
10	ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	2	1	50,0	Ізраїль, 32,9%; Віргінські острови (Брит) 62,9 %;
11	ПАТ "Промінвестбанк"	1	1	100,0	Російська федер., 99,8 %
12	АТ "БТА БАНК"	1	1	100,0	Казахстан, 100 %
13	АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	1	1	100,0	Туреччина, 100 %
14	АТ "АП БАНК"	2	2	100,0	США, 100 %
15	АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	14	10	71,4	Кіпр, 100 %
16	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	9	5	55,6	Німеччина, 100 %
	Львівська область				
17	АТ АКБ "Львів"	21	15	71,4	Ісландія, 48,9 %; Німеччина, 9,8 %; Швейцарія 37,3 %; Нідерланди 0,1 %
	Закарпатська область				
18	АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	40	35	87,5	вітчизняний
	Харківська область				
19	АТ "БАНК "ГРАНТ"	18	13	72,2	вітчизняний
20	АТ "МЕГАБАНК"	158	115	72,8	Британія, 15%; Німеччина, 15%
21	АТ "СКАЙ БАНК"	9	8	88,9	Казахстан, 99,4 %
	Полтавська область				
22	АТ "Полтава-банк"	85	65	76,5	вітчизняний
	Дніпропетровська область				
23	АТ "КВ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	8	4	50	вітчизняний
	Чернігівська область				
24	АТ "Полікомбанк"	22	20	90,9	вітчизняний
	Одеська область				
25	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	40	21	52,5	вітчизняний
26	ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	2	1	50	Ізраїль, 32,9 % ; Віргінські острови (Брит.) 62,9 %;
27	ПАТ "МТБ БАНК"	51	33	64,7	Кіпр, 68,5 %; Туреччина, 31,5 %
	Запорізька область				
28	АТ "МетаБанк"	39	24	61,5	вітчизняний

Усі з визначених п'ятнадцяти регіональних банків відносяться до групи банків з приватним капіталом. Станом на 01.02.2020 р. їх питома вага складає 20 % від загальної кількості кредитних установ банківської системи України. Але ж якісна роль регіональних банків у функціонуванні економіки регіонів є зовсім незначною. Питома вага загальних активів, зобов'язань і власного капіталу регіональних банків складає 1, 1,8 та 3,1 % відповідно (табл. 3).

Таблиця 3

Місце регіональних банків у банківській системі України
станом на 01.02.2020 р.

Показник	Банківська система України	Регіональні банки	Питома вага регіональних банків у загальному розмірі показника
Кількість банків, шт.	75	15	20 %
Загальні активи, млрд. грн	2033,1	20,7	1,0 %
Зобов'язання, млрд грн	1324,1	24,1	1,8 %
Власний капітал, млрд грн	208,5	6,5	3,1 %
Кредити та заборгованості юридичних осіб, млрд грн	410,2	13,0	3,2 %
Резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб, млрд грн	-416,6	-1,6	0,4 %
Кредити та заборгованості фізичних осіб, млрд грн	144,8	1,1	0,8 %
Резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб, млрд грн	-66,5	0,1	0,2 %
Кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ, млрд грн	550,7	13,6	2,5 %
Кошти фізичних осіб, млрд грн	570,9	8,3	1,5 %
Кошти банків, млрд грн	29,4	0,5	1,7 %

Поряд із цим фінансове становище регіональних банків характеризується більшою стійкістю, ніж в середньому по банківській системі. Так, середнє значення частки власного капіталу в активах регіональних банків (головний показник фінансової надійності кредитної організації) становить 31,3 % на 01.02.2020 р. Коли в цілому по банківській системі України він складає 10,3 %.

Регіональні банки проводять досить зважену кредитну політику, що підтверджується помірним рівнем простроченої заборгованості. Частка простроченої заборгованості регіональних банків під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб складає 0,4 % при величині питомої ваги в загальному обсязі виданих кредитів та заборгованості юридичних осіб – 3,2 %. Кредитна діяльність, пов'язана з фізичними особами, є ще більш виваженою. Питома вага резервів під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб, сформованих регіональними банками, складає 0,2 %, тоді як величина питомої ваги регіональних банків в загальному обсязі виданих кредитів та заборгованості фізичних осіб – 0,8 %.

Лише 2,5 % від загальної суми коштів суб'єктів господарювання і небанківських фінансових установ акумулюють на своїх рахунках регіональні банки. Ще меншою є величина питомої ваги за фізичними особами – 1,5 %. Зовсім не значною є величина коштів інших банків, якими користуються регіональні банки – 1,7 %.

На відміну від великих системних банків регіональні банки найбільш зосереджені на індивідуальному підході до кожного клієнта, гнучкості та перевагах тісних взаємовідносин, забезпеченні більш зручних та безпечних засобів для здійснення платежів [6]. Головним джерелом фінансування діяльності регіональних банків є депозити резидентів [1]. Спираючись при прийнятті рішень на особистий довірливий контакт з клієнтом, історію стосунків з ним і глибинному розумінні потреб бізнесу на місцях, регіональні банки можуть бути більш конкурентними і цікавими для багатьох груп клієнтів. Не випадково, що існує позитивна кореляція між наявністю регіональних кредитних організацій і економічним зростанням регіонів [5]. Особливе значення регіональні банки відіграють з позиції формування іміджу регіону як території розвитку бізнесу, високої ділової активності, становлення стратегічних сфер господарювання тощо [15, с. 103].

Традиційно, регіональні банки стають основними партнерами малого та середнього бізнесу, певних крупних промислових виробників, публічних установ, що працюють в регіоні. Саме швидкість прийняття рішень є однією з головних конкурентних переваг регіональних банків. Регіональні банки на відміну від великих системних банків, як правило, максимально орієнтовані на особливості місцевої клієнтури і більш чутливі до потреб регіонального бізнесу та населення.

Регіональні банки повинні стати опорними фінансовими установами, як для регіонального бізнесу, так і органів місцевого самоврядування з надання гарантій на примноження ресурсів регіону, акумуляції значної частини фінансово-кредитних ресурсів регіону, ефективного розміщення ресурсів в регіональну економіку, і в тому числі для реалізації регіональних і муніципальних програм. Таким чином, наявність регіональної банківської системи є одним із стимулюючих факторів розвитку конкуренції на ринку банківських послуг, змушуючи усі комерційні банки покращувати портфель і якість банківських продуктів, прибігати до зниження розмірів комісій і процентів на них, розширювати клієнтську базу, оптимізувати щоденну роботу структурних підрозділів, у тому числі, використовуючи ІТ-технології [14, с. 379–380; 18].

Показово, що регіональні банки в США, Німеччині, Китаї продовжують займати вагоме місце у забезпеченні населення і підприємств доступними фінансовими послугами, незважаючи на експансію великого банківського капіталу, котра грамотно обмежується методами антимонопольного регулювання.

За практикою роботи банків США, регіональний банк характеризується наступними характеристиками: по-перше, він невеликий за розміром (його активи рідко перевищують 1 млрд дол); по-друге, він здійснює діяльність переважно у регіоні реєстрації, локації базування. При цьому його регіональна мережа не повинна поширюватися більш ніж на 3 штати. Дані умови є визначальними, але не вичерпними для віднесення банку до числа регіональних. Регіональними банками не можуть вважатися, наприклад, промислово-фінансові та трастові компанії, банки, що спеціалізуються на видачі кредитних карт, і деякі інші категорії банків. Банківське законодавство окремих штатів пред'являє диференційовані вимоги до статутного капіталу банків в залежності від району реєстрації, що підтримує активний розвиток невеликих за розміром, але важливих для регіональної економіки банків.

Дослідження американських учених свідчать, що середня прибутковість регіональних банків США за видачею позик невеликого розміру є більшою, ніж у нерегіональних. До того ж, частка кредитів малому бізнесу має тенденцію до зниження в міру того, як банківська установа стає більшою [2].

Регіональні банки США сприяють вирівнюванню диспропорцій економічного розвитку територій за рахунок рівномірного розподілу банківських установ за усією територією країни, займаються кредитуванням стратегічно важливих для регіону галузей, активно фінансують малий та середній бізнес [7]. Так, регіональні банки акумулюють більшу частину депозитів населення і організацій сільськогосподарських районів країни, їх офіси розташовані в 1200 сільських селищах – це у кожній третьому населеному пункті США цього рівня – при цьому жителі 600 сільських селищ зовсім не мають ніяких банківських відділень крім тих, які належать регіональним банкам. Близько половини кредитів для фермерів США видаються регіональними банками [3].

Банківська система Німеччини складається з трьох секторів: комерційного, ощадного і кооперативного, кожен з яких містить в собі сегмент регіональних банків. Принцип максимізації прибутку для кооперативних і ощадних банків не стає ключовим в процесі прийняття рішень. Основою їх діяльності є видача кредитів підприємствам реального сектору, надання зручних і доступних банківських послуг населенню. Крім надання традиційних банківських послуг, ощадні банки беруть участь у фінансуванні суспільно значущих напрямків, таких як освіта, наука, спорт, екологія та культура. Одним з найбільш яскравих підтверджень важливого місця регіональних банків в економіці Німеччини є фінансування ними компаній малого та середнього бізнесу [4].

На відміну від Німеччини та США, де протягом останніх 20 років все-таки реєструється неухильне зниження кількості банків та зростає концентрація банківських активів, для банківського сектору Китаю характерні протилежні тенденції відносно зростання конкуренції на ринку банківських послуг, децентралізації банківської системи та посилення значення регіональних банків. Щорічно банківська система країни поповнюється десятками нових банків. Народний Банк Китаю, відокремлює більш ніж 12 видів кредитних організацій серед яких є банки розвитку, великі комерційні, акціонерні комерційні, міські комерційні, сільськогосподарські та інші банки [17].

Повчальним для нас має стати досвід Китаю щодо активного стимулювання розвитку регіональних банків з боку держави. Так, Народним банком Китаю застосовуються диференційовані нормативні вимоги до різних видів банків:

- щодо статутного капіталу. Для великих комерційних і іноземних банків він повинен бути не менше 1 млрд юанів, для міських комерційних банків – 100 млн юанів і 50 млн юанів для малих і середніх комерційних банків;
- щодо власного капіталу. Частка власного капіталу повинна бути не менше 9,5 % для державних банків, 8,5 % для малих і середніх комерційних банків;
- щодо обов'язкових резервів. Регулятором застосовуються різні норми резервування для великих, малих і середніх комерційних банків, сільських кредитних кооперативів і деяких інших фінансових організацій відповідно до принципу “чим менше організація, тим менше ставка резервування”.

Застосування різних нормативних і резервних вимог для різних видів банків у Китаї сприяє демонополізації і децентралізації банківського сектору, стимулює економічне зростання регіонів, дозволяє фінансовим організаціям знаходити додаткові кошти для кредитування реального сектору економіки.

У Законі України “Про банки и банківську діяльність” поряд із законодавчим визначенням особливостей відкриття та функціонування іноземних банків, важливо закріпити статус регіональних і нерегіональних банків та прописати певні напрямки щодо *сприяння діяльності регіональних банків як інституту розвитку регіонів країни.*

Система організаційно-економічних заходів щодо забезпечення розвитку регіональної банківської системи має включати в себе наступні елементи: створення необхідних законодавчих, ресурсних та організаційних передумов для утворення регіональних (муніципальних) банків з боку органів місцевої влади; забезпечення пріоритетної участі регіональних банків у програмах надання державних і муніципальних гарантій за кредитами для малого і середнього підприємництва регіону; дотримання пріоритетності залучення регіональних банків до реалізації Стратегії розвитку регіону; вдосконалення антімонопольного законодавства щодо забезпечення справедливої конкуренції на регіональних ринках банківських послуг з боку НБУ та інших спеціальних державних установ; сприяння підвищенню ефективності системи рефінансування НБУ і розширення доступу до неї вітчизняних регіональних банків; певне зниження норм обов'язкових резервів для регіональних банків; субсидування процентних ставок певних груп позичальників (промисловість і сільське господарство) регіональних банків з боку Уряду.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження показало, що регіональна банківська система України останніми роками зазнала суттєвого скорочення та має досить невеликі значення питомої ваги активів, зобов'язань та капіталу у загальних обсягах банківської системи країни. У більшості регіонів власних регіональних банків не існує взагалі. Більше половини від загальної кількості діючих на сьогодні регіональних банків належить до Київської області та м. Києва.

Діяльність регіональних банків свідчить, що з кожним роком їм стає все складніше витримувати ціновий тиск з боку системних вітчизняних, а також іноземних банків, які мають доступ до дешевих джерел ліквідності. Все важче дотримуватися низки встановлених Національним банком економічних нормативів діяльності банку, умов здійснення фінансового моніторингу та комплаєнс-контролю. Нажаль НБУ не враховує важливість наявності регіональної банківської системи та забезпечення рівномірного соціально-економічного розвитку регіонів України, а орієнтується на виконання згубних для невеликих регіональних банків, багатьох середніх та малих підприємств реального сектору економіки, для вітчизняної економіки в цілому рекомендацій наднаціональних фінансових регуляторів, закріплюючи за Україною колоніально-олігархічну модель економічної системи.

Підкреслюється, що в умовах сучасних трансформацій банківської системи, регіональні банки дотримується маркетингової концепції розвитку, коли конкурентна перевага базується не тільки на високій якості банківських послуг, але і на своїй індивідуальності, унікальності і гнучкості до клієнтів. Регіональні банки України займаються не лише наданням традиційних банківських продуктів населенню і підприємствам. Найголовніше, це те, що вони виконують важливу соціальну функцію, обслуговуючи малопробиткові категорії клієнтів. Одночасно із цим, регіональні банки сприяють вирішенню завдань модернізації діючих та фінансуванню утворення нових виробництв, сприяючи зниженню рівня безробіття в регіоні, стимулюючи економічне зростання і підвищення рівня життя населення регіону. За результатами дослідження надано пропозиції щодо стимулювання регіональної банківської системи з боку органів публічної влади. Перспективою подальших розвідок у даному напрямку є надання більш детальних пояснень та механізмів реалізації щодо визначених елементів системи організаційно-економічних заходів щодо забезпечення розвитку регіональної банківської системи.

Список використаних джерел

1. Bail M. N., Holmes S. E. Holmes The regional banks: The evolution of the financial sector, Part II. August 2015. URL: <https://www.brookings.edu/research/the-regional-banks-the-evolution-of-the-financial-sector-part-ii/> (дата звернення: 11.02.2020).
2. Berger A. N., Rosen R. J. and Udell G. F. The Effect of Marker Size Structure on Competition: The case of Small Business Lending. *Board of Governors, Finance and Economics Discussion Series, working paper*. 2001-63, December. 38 p.
3. Community Banking Study. December 2012. P. 102. / Офіційний сайт FDIC. URL: <https://www.fdic.gov/regulations/resources/cbi/report/cbi-full.pdf> (дата звернення: 11.02.2020).
4. Faltermeier R. The German Banking System – Types of Banks and Experience in the Crisis. P. 25. URL: https://publishup.uni-potsdam.de/opus4-ubp/files/6632/EFC_Faltermeier_13_25.pdf (дата звернення: 17.07.2017).
5. Hakenes H., Schmidt R. H., Xie R. Regional Banks and Economic Development: Evidence from German Savings Banks. *SSRN Electronic Journal*. 2009 (02). 30 p. URL: <http://www.wiwi.uni-frankfurt.de/profs/schlag/dgf2009/Contribution128.pdf> (дата звернення: 11.02.2020).
6. Hirst M., Grimshaw S., McPhee J., Nesbitt J. Levelling the playing field. *Regional banks' submission to the financial system inquiry*. March 2014. URL: https://www.boq.com.au/uploadedFiles/AboutUs/Regional%20Bank%20FSI%20Submission_FINAL.pdf (дата звернення: 11.02.2020).
7. Neil M., Holmes E. The regional banks: The evolution of the financial sector. Part II. *The Brookings Institut*. August 2015. 7 p.
8. Гаврилко Т. О., Білковська Д. І. Регіональні ринки банківських послуг. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2016. Вип. 2. С. 60–64.
9. Гасій О. В. Особливості трансформації банківської системи України: регіональний аспект. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Т. 22, вип. 1. С. 135–139.
10. Герасимчук З. В., Гоманюк О. К. Аналіз розвитку регіональних ринків банківських послуг в Україні. *Економіка і регіон*. 2016. № 1. С. 11–16.
11. Завадська Д. В., Хархардіна Д. Ю. Аналіз регіональної банківської системи Одеського регіону. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 6 (2). С. 104–108.
12. Зверькова Т. Н. Региональные банки в трансформационной экономике: подхода: к формированию концепции развития : монографія. Оренбург : Агентство Пресса, 2012. 214 с.
13. Кишакевич Б. Ю., Мажаров Д. В. Перспективи розвитку регіональних банків в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 14 (1). С. 127–131.
14. Коваленко М. М. Держава та банківський сектор: реалістична організація взаємодії : монографія. Харків : Tim Publishing Group, 2015. 332 с.
15. Копилук О., Тимчишин Ю. Формування регіональної політики розвитку банківської системи України в контексті субсидіарності національного та регіонального рівнів. *Економічний дискурс*. 2016. Вип. 2. С. 101–110.
16. Лещух І. В. Пріоритети розвитку регіональних банків Західної України в системі “метрополія – периферія”. *Фінанси України*. 2015. № 7. С. 86–97.
17. Мусаев Р. А., Клешко Д. В. Государственная политика развития банковской деятельности в Китае: региональный аспект. *Проблемы теории и практики управления*. 2017. № 5. С. 44–50.
18. Мусаев Р. А., Клешко Д. В. Меры государственной поддержки региональных банков. *Экономист*. 2016. № 4. С. 66–74.
19. Основні показники діяльності банків України / Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 11.02.2020).
20. Регіональний розріз за кількістю діючих структурних підрозділів банків (за виключенням неплатоспроможних банків) / Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#2fs> (дата звернення: 11.02.2020).

Kovalenko M. M.,

Doctor in Public Administration, Professor, Professor of Economic Policy and Finances Department,
KRI NAPA, Kharkiv

ORCID 0000-0003-2845-6993;

Kovalenko N. Y.,

PhD in Technical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Physics and Higher
Mathematics Department, Kharkiv V. Dokuchaev National Agrarian University, Kharkiv

ORCID 0000-0003-4793-8656

STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS FOR REGIONAL BANKING SYSTEM OF UKRAINE UNDER MODERN CONDITIONS

The paper analyzes the number of banks in Ukraine from the point of view of its regions. A conceptual framework for the regional bank and the regional banking system has been formulated. The state of the regional banking system in Ukraine is characterized. The conducted research has proved that over the recent years the regional banking system of Ukraine experienced a significant reduction and presently shows rather a low weight value of assets, liabilities and capital in the country's overall banking system. The activity of regional banks testifies to the fact that every year they face greater challenges having to withstand price pressure from both system domestic and foreign banks which have access to cheaper sources of liquidity. It is getting increasingly harder to comply with a number of economic standards for banking activities, established by the National Bank, and the conditions of financial monitoring and compliance control. Unfortunately the National Bank of Ukraine does not take into account the importance of having a regional banking system and ensuring a balanced socio-economic development of the Ukrainian regions. Foreign experience of regional bank operation has been studied. The importance of forming regional banks as a balanced development factor for the territories of Ukraine has been substantiated. It has been shown that under the current banking system transformations, regional banks adhere to the marketing concept of development where competitive advantages are based not only on a high quality of banking services, but also on their own specificity, uniqueness and flexibility for their clients. The Ukrainian regional banks' being engaged in provision of traditional banking products to individuals and enterprises is not their only function. More importantly, they perform an essential social function of servicing less advantaged low-income categories of clients. At the same time, regional banks contribute to solving the tasks of upgrading the operating production units and funding the creation of new ones, consequently bringing along a decrease in unemployment rate in a region, and promoting economic growth and improvement of the regional population's living standards. Based on the research, proposals have been given as to stimulation of the regional banks' development by public authorities.

Keywords: regional banking system, regional banks, regional development, foreign banks, banking services market, competition.

References

1. Bail, M.N., Holmes, S.E. (2015). Holmes The regional banks: The evolution of the financial sector, Part II. August. URL: <https://www.brookings.edu/research/the-regional-banks-the-evolution-of-the-financial-sector-part-ii/>.
2. Berger, A.N., Rosen, R.J. and Udell, G.F. (2001). The Effect of Marker Size Structure on Competition: The case of Small Business Lending. *Board of Governors, Finance and Economics Discussion Series, working paper*. 2001-63, December.
3. Community Banking Study. (2012). December. *FDIC*. URL: <https://www.fdic.gov/regulations/resources/cbi/report/cbi-full.pdf>.
4. Faltermeier, R. The German Banking System – Types of Banks and Experience in the Crisis. P. 25. URL: https://publishup.uni-potsdam.de/opus4-ubp/files/6632/EFC_Faltermeier_13_25.pdf.
5. Hakenes, H., Schmidt, R.H., Xie, R. (2009). Regional Banks and Economic Development: Evidence from German Savings Banks. *SSRN Electronic Journal*. (02). 30 p. URL: <http://www.wiwi.uni-frankfurt.de/profs/schlag/dgf2009/Contribution128.pdf>.
6. Hirst, M., Grimshaw, S., McPhee, J., Nesbitt, J. (2014). Levelling the playing field. *Regional banks' submission to the financial system inquiry*. March. URL: https://www.boq.com.au/uploadedFiles/AboutUs/Regional%20Bank%20FSI%20Submission_FINAL.pdf.
7. Neil, M., Holmes, E. (2015). The regional banks: The evolution of the financial sector. Part II. *The Brookings Institut*. August.

8. Havrylko, T.O., Bilkovska, D.I. (2016). Rehionalni rynky sluzhbovykh sluzhb. *Problemy systemnoho pidkhotu v ekonomitsi*, 2, 60–64 [in Ukrainian].
9. Hasiy, O.V. (2017). Spetsialni transformatsiyi yevropeyskoyi systemy Ukrayiny: rehionalnyy aspekt. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, vol. 22, issue 1, 135–139 [in Ukrainian].
10. Herasymchuk, Z.V., Homanyuk, O.K. (2016). Analiz rozvytku rehionalnykh rynkiv dilovykh posluh v Ukrayini. *Ekonomika i pytannya*, 1, 11–16 [in Ukrainian].
11. Zavadzka, D.V., Kharkhardina, D.Yu. (2016). Kharkhardina Analiz rehionalnoyi natsionalnoyi systemy Odeskoho shyrokoho. *Ekonomichnyy visnyk Zaporizkoyi diyalnosti inzhenernoyi akademiyi*, 6 (2), 104–108 [in Ukrainian].
12. Zverkova, T.N. (2012). Rehionalni banky v transformatsiyi ekonomitsi: pidkhid: dlya formuvannya ponyattya rozvytku. Orenburh: Ahent-stvo Pressa [in Russian].
13. Kyshakevych, B.Yu., Mazharov, D.V. (2017). Perspektyvnist rozvytku rehionalnykh pidpryyemstv v Ukrayini. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 14 (1), 127–131 [in Ukrainian].
14. Kovalenko, M.M. (2015). Derzhavna ta finansova haluz: realistychna orhanizatsiya diyi. Kharkiv: Vydavnycha hrupa "Tim" [in Ukrainian].
15. Kopylyuk, O., Tymchyshyn, Yu. (2016). Tymchyshyn Formuvannya rehionalnoyi polityky rozvytku natsionalnoyi systemy Ukrayiny v konteksti subsydiarnosti natsionalnoho ta rehionalnoho rivniv. *Ekonomichnyy dyskurs*, 2, 101–110 [in Ukrainian].
16. Leshchukh, I.V. (2015). Pershi priorityety rozvytku rehionalnykh pidpryyemstv Zakhidnoyi Ukrayiny u haluzi "metropoliyi ta peryferiyi". *Finansy Ukrayiny*, 7, 86–97 [in Ukrainian].
17. Musaev, R.A., Kleshko, D.V. (2017). Derzhavna polityka spryyaye rozvytku bankivskoyi diyalnosti v Kytayi: rehionalnyy aspekt. *Problemni teoriyi ta suchasne upravlinnya*, 5, 44–50 [in Russian].
18. Musayev, R.A., Kleshko, D.V. (2016). Mizhnarodna derzhavna pidtrymka rehionalnykh bankiv. *Ekonomist*, 4, 66–74 [in Russian].
19. Osnovni faktory diyalnosti Ukrayiny. *Ofitsiyyny sayt NBU*. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> [in Ukrainian].
20. Rehionalnyy rozriz za diyuchymy promyslovymy pidrozdilamy (za vynesenniam neplatospromozhnykh lyudey). *Ofitsiyyny sayt NBU*. URL: <https://bank.gov.ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#2fs> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 28.02.2020 р.